

УДК 330.8 : 332.122

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «МІСТО»

*В. В. Буряк, аспірант, ДВНЗ «Запорізький національний технічний університет»,
v_v2016@ukr.net*

У статті досліджується еволюція поглядів щодо поняття «місто». Охарактеризовано підходи до визначення сутності поняття «місто», а саме: соціальний, філософський, системний, з позиції державного управління, правовий, історичний, управлінський, функціональний, економічний, географічний, економіко-географічний, комбінований. Доведено необхідність розгляду поняття «місто» з точки зору теорії систем. На основі використання підходу до конструювання категорій подано визначення поняття «місто». Визначено критерії до класифікації міст. Виокремлено та проаналізовано поняття «промислове місто» та визначено його критеріальні ознаки.

Ключові слова: адміністративно-територіальна одиниця, місто, модель міста, розвиток, полюс зростання, промислове місто, система, соціальна система.

Постановка проблеми. В системі адміністративно-територіального поділу як на національному, так і на світовому рівнях місто є основним структуроформуючим елементом. У місті концентруються економічні, соціальні, політичні, екологічні та господарські процеси, які відображають життєдіяльність людини.

Місто є локомотивом економічного зростання регіонів зокрема та країни в цілому. Відсутність належної уваги до потреб міста та його розвитку призводить до уповільнення регіонального та національного розвитку. На думку Дж. Джекобса, саме місто, а не держава є фундаментальною одиницею економічного життя, яке є активним і динамічним завдяки економічній взаємодії між внутрішніми ланками та зовнішнім середовищем [1]. Економічне зростання визначається динамічним ланцюгом «місто→регіон→держава».

Вищезазначене свідчить про важливість міста для економічного, соціального, культурного розвитку регіону та країни в цілому. В сучасних динамічних та суперечливих умовах розвитку виникає необхідність з'ясування сутності поняття «місто» та виокремлення його ролі в соціально-економічному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безперечним доказом актуальності даної проблеми є значна кількість наукових праць українських та зарубіжних вчених різних наукових сфер: містобудування, соціально-політичних та економічних наук. Серед зарубіжних вчених вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили Же.-Р. Будвіль, М. Вебер, А. Леш, О. Крісталлер, Ф. Перру, І. Тюнен, Дж. Фрідман [2–5] та інші.

У розробках українських науковців цим питання значну увагу приділено такими

вченими: В. Бабаєв, Т. Балик, О. Бойко-Бойчук, В. Вакуленко, Н. Гринчук, Ю. Дехтяренко, О. Дмитрук, О. Карлова, Н. Лисяк [6–11 та інші].

Грунтовні дослідження в площині «місто як система організації влади» здійснюють вчені: В. Авер'янова, В. Бакуменко, В. Мамонова, С. Саханенко, В. Тертичка, Ю. Шаров [12–14] та інші.

Слід зауважити, що у працях більшості вищенаведених авторів основна увага зосереджується на дослідженні досить широкого кола загальних проблем, пов'язаних із вивченням міста з точки зору різних наукових сфер. Теоретичне ж визначення поняття «місто» на основі комбінованого підходу не набуло достатнього ступеня наукового осмислення в українській економічній науці.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження еволюції та систематизація поглядів щодо трактування поняття «місто».

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на важливість міст для економічного, соціального, культурного розвитку регіону та країни в цілому, в науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення поняття «місто».

Для більш повного розкриття ролі міста у сучасному світі та розуміння його сутності, на нашу думку, доцільно дослідити еволюцію поглядів і сформулювати визначення цього поняття як об'єкту дослідження.

Пірнаючи в глибини історії економічної думки, зазначимо, що дослідження «міста» як організації розміщення підприємств міститься в працях німецьких учених-регіоналістів кінця XIX ст: І. Тюнена, А. Вебера, О. Крісталлера. Вчені обґрунтували теорію регіонального штандорта, яка передбачає можливість отримання економічних переваг лише за умови врахування просторового чинника розміщення факторів виробництва. Певна територія є конкурентноздатною за рахунок близькості розміщення джерел сировини, ринків збуту і виробництва, а також якості робочої сили, інституційного середовища, інноваційного розвитку, ефективної системи управління.

Відомий американський планувальник та теоретик урбаністики XX ст. К. Линч

[15], розробив три базові теоретико-практичні моделі міста, які відповідають головним етапам цивілізаційного розвитку: доіндустріальному, індустріальному та постіндустріальному. Його міста були названі відповідно: аграрне, індустріальне та екологічне.

Урбаніст С. Прайс [16] у своєму дослідженні для наочного уявлення запропонував цим моделям присвоїти образи різних страв з яйця. Зокрема, «Arche-Citta», архаїчне місто – яйце, зварене на твердо, де: жовток – центр, білок – міська периферія, шкарлупа – міські мури; «Cine-Citta», місто кінематично представлене яєчною, де жовток далі є центром, а білок міською агломерацією, але міські мури – шкарлупа, зникла. Насамкінець, «Tele-Citta», місто телекомунікацій – омлет, у якому вкраплення жовтка є підцентрами поліцентричної системи міста-регіону.

Ці теоретичні розробки були офіційно введені до містобудівної термінології Міжнародним конгресом з планування міст та регіонів (ISoCaRP) у 2001 р. [17].

Економічна теорія розглядає місто як систему, центр економічної активності, який концентрує функції виробництва товарів і послуг, їх споживання, обмін і розподіл, а отримання доходів забезпечується за рахунок експорту. Цей підхід базується на концепціях «полюсів зростання» і «центрів зростання» (Ф. Перру, Дж. Фрідман, Же.-Р. Будвіль).

З етимологічної точки зору термін «місто» у своєму значенні походить від латинського «civitas» і означає місто-державу, яке розглядається з точки зору двох основних концепцій – матеріальне, археологічне, топографічне та містобудівне поняття» [18, с.30].

Слід зауважити, що у різні історичні часи «містами» називали явища з неоднаковими ознаками та різні за змістом. М. Вебер у своїх дослідженнях систематизував наукові погляди щодо розуміння поняття «місто» і виокремив економічний і соціологічний підхід [2, с. 335–336]. З економічної точки зору визначив, що містом є поселення, в якому діє ринок, де «ринок» означає наявність регулярного товарообміну усередині поселення в якості істотної скла-

дової частини доходу та задоволення потреб населення. Із соціологічної точки зору місто являє собою поселення, тобто проживання у близьких за відстанню один до одного будинках, які складають настільки широке населене місце, що взаємне особисте знайомство мешканців один з одним, яке відрізняє сусідський зв'язок, у ньому відсутній.

Англійський географ Л. Д. Стамп визначав «місто», як сукупність жителів, інкорпорованих (тобто зареєстрованих в якості облікової одиниці) та керованих мером [19]. Соціолог Е. Берджес пропонував таке визначення: «...місто – це система концентричних зон, розташованих одна всередині іншої, із загальним і найбільш важливим у місті районом бізнесу» [20, с. 19–20]. Ці визначення на нашу думку, не є універсальними, оскільки характеризують розташу-

вання та розуміння міста переважно у розвинутих країнах.

Для встановлення сутності поняття «місто» на наш погляд, доцільно використати методологічні засади конструювання економічних понять і категорій А. Старостіної, за яких виокремлюються суть, зміст і результат явища [21].

В науковій літературі міститься значна кількість підходів і визначень поняття «місто». Їх розгляд під кутом визначення сутнісних ознак міста дозволяє зробити висновок, що автори розкривають «суть» та «зміст» цього явища, але практично у всіх науковців відсутній «результат», який є невід'ємною складовою частиною методичного підходу конструювання економічних категорій.

Систематизацію поглядів учених щодо поняття «місто» можна представити схематично (рис. 1).

ПІДХОДИ	АВТОРИ
Соціальний	Л. Бакалова; Я. Зюльківський; М. Анциферов; Я. Верменич Н. Гринчук, В. Ярошук
Філософський	Ж. Боже-Гарньє; Е. Гоуард; Т. Меліхова
Системний	С. Богачов; А. Осітнянко; Т. Балик; О. Карлова; С. Саханенко З. Сіройч
З позиції державного уп- равління	О. Бойко-Бойчук; В. Шкабаро З. Сіройч; В. Бабаєв; О. Дмитрук
Правовий	Л. Велихов; Л. Зеленов; М. Шаповал
Історичний	К. Дзевонський
Управлінський	Б. Жаловескі; Н. Фролова
Функціональний	Г. Лаппо
Економічний	Є. Регульський; М. Вебер; Б. Хорєв; Н. Лисяк
Географічний	Я. Туровський
Економіко- географічний	М. Маліковський; О. Топчієв
Комбінований	Р. Гуляк

Рис. 1. Підходи вчених щодо визначення сутності поняття «місто»

Джерело: узагальнено автором

Найбільш розповсюдженими є системний, соціальний, економічний та правовий підходи. До системного підходу трактування поняття «місто» належать визначення таких учених, як: С. Богачов, А. Осітнянко, Т. Балик, О. Карлова, С. Саханенко, З. Сіройч, В. Бабаєв, О. Дмитрук, до соціального: Л. Бакалова, Я. Зюльківський, М. Анциферов, Я. Верменич, Н. Гринчук, В. Ярощук, Т. Меліхова. Економічний підхід представлений такими вченими: Є. Регульський, М. Вебер, Б. Хорєв, Н. Лисяк, а правовий – Л. Велихов, Л. Зеленов, М. Шаповал.

Прихильник системного підходу С. Богачов пропонує розглядати місто як складну економічну систему, що розвивається з урахуванням закономірностей ефективного розміщення виробництва, ринкової спеціалізації та комплексного розвитку, а також раціонального розподілу праці [22, с.309].

А. П. Осітнянко зазначає, що основними системоформуючими факторами міста є: населення, природне та екологічне середовище, простір і економіка. Аналіз структурних зв'язків факторів, що забезпечують функціонування соціально-природної системи міста, дозволяє виділити ті, які управляють розвитком цієї системи, і ті, що залежать від них. При цьому, якщо економічні і просторові фактори повністю керовані з боку суб'єкта управління, то природно-екологічні більшою мірою виконують обмежуючі дії [23, с.112]. Вчений довів, що економічна складова є провідною підсистемою міста, і представлена галузевою і територіальною структурою. Галузева структура – це сукупність галузей господарського комплексу, що характеризуються певними пропорціями і взаємозв'язками. У галузевому аспекті структура єдиного господарського комплексу представлена двома такими сферами, як матеріальне виробництво (виробнича сфера) і нематеріальне виробництво (невиробнича сфера).

Територіальна структура регіонального комплексу включає в розрізі адміністративних районів промислові, сільськогосподарські, транспортні та інші галузеві й між-

галузеві підприємства та утворення, комплекси, зони тощо.

Грунтовно до визначення поняття «місто» підходить З. Сіройч [24, с.35], який поєднав декілька підходів. Вчений зазначає, що місто – це історично сформована, соціально та економічно розрізнена, щільно збудована та просторово сконцентрована поселенська одиниця, що має законодавчо визначений статус і являє собою складну територіальну суспільно-економічну систему.

Вчені Г. Лаппо, Б. Хорєв, Н. Лисяк [11; с. 25–26] в межах економічного підходу трактують поняття «місто» з позиції відокремлення промисловості від сільського господарства. Вони акцентують увагу на тому, що в місті переважна більшість населення не зайнята в сільському господарстві. Однак, на наш погляд, трактування цього терміну лише з такої позиції є обмеженим, оскільки переважна неаграрна приналежність міських жителів відображає особливості природно-ресурсного потенціалу та специфіку місцевого ринку праці, а не сутність поняття «місто».

В «Економічній енциклопедії» місто трактується як зосередження різних сфер, галузей і видів діяльності [27]. Однак при цьому не враховується адміністративна складова функціонування міста, яка реалізується під впливом правового регулювання.

У той же час поняття «місто» з позицій адміністративно-правового підходу, в межах якого статус «місто» визначається державою (законодавством), то тут, навпаки, не зазначається соціально-економічний аспект його життєдіяльності.

У межах соціального підходу для М. Анциферова визначальною характеристикою при формулюванні поняття «місто» є наявність соціальної групи складного характеру; Я. Верменич розглядає місто як своєрідну форму співжиття людей, осередок цивілізації; Н. Гринчук, В. Ярощук – як місця прикладання людської праці, а Т. Меліхова – як сукупність антропогенних ландшафтів. Однак тлумачення поняття «місто» з таких позицій є дещо одностороннім, оскільки поза увагою залишаються економічний, екологічний, адміністративно-правовий та інші

аспекти функціонування міста.

Філософський підхід до трактування поняття «місто», запропонований Ж. Боже-Гарньє та Е. Гоуардом. Вчені розглядають місто як результат зусиль природного середовища і людини, та як символ суспільства, науки, мистецтва, культури, релігії, при цьому не надаючи вагомому значення іншим аспектам життєдіяльності міста та функціям. Цікавим є розуміння поняття «місто» як скупчення людей, об'єднаних і заряджених спільною «енергетикою», яке відмежоване від сільської місцевості [28].

Базуючись на здобутки вчених зазначимо, що визначення міста доцільно розглядати з точки зору теорії систем. Система – це сукупність взаємопов'язаних між собою елементів, що діють як єдине ціле. Вона має властивості, відсутні в її окремих елементах. Згідно із загальносистемним принципом емерджентності в системах виникає нова якість. Чим більше її властивості як цілого відрізняються від простої суми властивостей її частин, тобто що вищий ступінь емерджентності, то система має вищий ступінь організованості.

На нашу думку, одним із найбільш влучних визначень є розуміння міста як організму (живої системи), який має законодавчо визначений статус і являє собою складну територіально-економічну систему, характеризується особливостями поведінки, трудовими навичками й стилем життя, місце кооперування людей, що забезпечує більш ефективно виробництво шляхом поділу праці.

Досліджуючи поняття «місто» з точки зору теорії систем, зауважимо, що це завжди система з великою кількістю ступенів свободи, тобто складових її елементів і підсистем. Для таких систем на думку вчених доцільно вводити так звані термодинамічний опис [29, с. 63], який передбачає визначення деяких середніх характеристик, що описують систему як ціле. Якщо характеристики окремих елементів і підсистем термодинамічної системи мало відрізняються від середніх значень, то вважають, що система рівноважна (стала), в іншому випадку вважають її нерівноважною. Нерівноважність будь-якої міської системи очевидна: відмінність середніх значень будь-яких характерис-

тик, що описують місто як ціле, від характеристик окремих елементів може бути вельми значною. Наприклад, доходи більшості жителів міста значно відрізняються від доходів середнього городянина, так само як і тривалість життя. Нерівноважність призводить до того, що місто ніколи не перебуває в стані «спокою». Будь-який стан міста, сприйнятий як сталий, за умови більш ретельного розгляду не є таким, а характеризує лише стійкий, стабільний період розвитку нерівноважної в цілому системи.

Найбільш важливою складовою у функціонуванні міста є соціальна. Тому місто є соціальною системою (організацією), усередині якої діє безліч законів і закономірностей, що досліджуються спектром наук. Часто при цьому незалежно, а іноді і суперечливо, на різних наукових мовах і за допомогою різних методологій описуються різнопланові, пов'язані з містом феномени. Важливою характеристикою міста як системи є його цілісність, яка передбачає наявність взаємопов'язано діючих історичні, економічні, соціальні, політичні, екологічні, біологічні, природно-наукові закони, що обумовлюють своєю спільною дією існування єдиних механізмів виникнення, розвитку і функціонування міста як цілого. Оскільки місто як соціальна система являє собою взаємодію між людьми, які мають власні цілі, то виникає потреба подальших досліджень у сфері участі населення міста в управлінні його розвитком з метою врахування та взаємоузгодження їх інтересів.

Аналіз вищезазначених теоретичних підходів свідчить, що на сучасному етапі серед науковців немає солідарності у тлумаченні сутності поняття «місто». Це породжує термінологічну невизначеність та вимагає формування авторського визначення цієї категорії. Ураховуючи змістовий аспект вищенаведених визначень, а також використану методіку конструювання категорії інтегруємо ті елементи поняття «місто», які відображають «суть», «зміст» та «результат». За використання такого підходу приходимо до висновку, що «місто» – це цілісне утворення (система), в якому взаємодіють історичні, економічні, соціальні, політичні, екологічні, біологічні, природно-наукові закономірності з метою врахування та взаємоузгодження

державних, суспільних та приватних інтересів. У запропонованому автором визначенні є всі три складові конструювання категорії: «суть», «зміст» та «результат», а саме: «суть» – цілісне утворення; «зміст» – в якому взаємодіють історичні, економічні, соціальні, політичні, екологічні, біологічні, природно-наукові закони, «результат» – з метою врахування та взаємоузгодження інтересів більшості.

Слід зазначити, що в сучасному світовому господарстві налічується безліч міст, які відрізняються між собою за параметрами економічного розвитку, географічним розміщенням, величиною природно-ресурсного, трудового, інтелектуального, інноваційного, фінансового потенціалу та ін.

Класифікація та виокремлення певних видів міст є необхідним для вивчення їх специфіки, розробки науково обґрунтованих стратегій перспективного розвитку з урахуванням відповідних особливостей.

Для національної економіки, з точки зору сталого розвитку, особливої уваги потребує дослідження промислового міста, для якого поряд характерним є дисбаланс між економікою та екологією.

Розглянемо більш детально поняття «промислове місто». В основі критерію класифікації будемо розглядати галузевий аспект. Зауважимо, що структура міста складається з двох основних частин – містоутворюючих і містообслуговуючих галузей. Містоутворюючі галузі характеризують виробниче «обличчя» міста, його спеціалізацію, місце в суспільному розподілі праці, функціонування міста для задоволення потреб країни, регіону, оточення самого міста. Містоутворююча база разом з усім містом перебуває в процесі постійної еволюції, і саме вона виступає в ролі мотиватора необхідних змін. Містообслуговувальну сферу за функціональною ознакою можна поділити на три групи. Перша – соціальне обслуговування, що включає: охорону здоров'я, освіту, культуру, фізичну культуру, соціальний захист непрацездатних.

Друга – комунальне обслуговування, включає: збереження і розвиток житлового фонду, забезпечення електро-, теплоенергією, питною та побутовою водою, каналізацією, благоустрій території, утримання і

розвиток доріг, будівництво об'єктів містообслуговуючої сфери.

Третя група – побутове обслуговування, включає: пасажирський транспорт, зв'язок, торгівлю, громадське харчування, побутові послуги.

На основі опрацювань наукової літератури та проведеного дослідження визначимо такі характерні особливості сучасного промислового міста:

– територіальні: значна за площею територія, наявність міської агломерації (від лат. *agglomeratio* – приєднує) – компактного скупчення приміських населених пунктів, у т.ч. міст, що місцями зростаються, об'єднаних у складну багатокomпонентну динамічну систему з інтенсивними виробничими, транспортними і культурними зв'язками;

– виробничі: переважання населення, зайнятого у промисловості;

– економічні: є центром міжрегіональної кооперації; виступає ядром регіонального розвитку за обсягами виробництва та реалізацією продукції промислової продукції, обсягом інвестицій у промисловість, обсягом експорту промислової продукції,

– архітектурно-планові: переважання облаштованих забудов, багатопверхових будівель, значна кількість промислових підприємств, сконцентрованих в межах певної території;

– екологічні: стан навколишнього середовища, екологічні платежі, витрати на охорону навколишнього середовища

– соціальні: значна чисельність і густота населення, спосіб життя, стандарти поведінки тощо.

На основі вищезазначеного, уточнимо, що «промислове місто» – це місто, в якому містоутворюючими є галузі промисловості (з одного боку, енергомісткі та матеріаломісткі галузі, а з іншого – галузі, які продукують новітні технології та виробляють продукцію із високою доданою вартістю, яка є ядром регіонального розвитку за обсягами виробництва та реалізацією продукції, обсягом інвестицій, обсягом експорту, а також сконцентрована значна чисельність, яке має певний спосіб життя та стандарти поведінки.

Загальними критеріями віднесення міста до промислових можуть бути:

- частка ВДВ, створена у промисловості;
- частка зайнятих у промисловості;
- частка промислової продукції у структурі експорту;
- частка наукомістких галузей;
- кількість промислових підприємств, зосереджених у місті;
- надходження до бюджету від промисловості;
- рівень екологічних витрат.

Для промислових міст проблемою є протистояння економіки і екології. Значна щільність населення, перевантаженість міст промисловими підприємствами, транспортом, украй загострюють екологічну ситуацію, що явно позначається на погіршенні здоров'я населення, збільшенні числа генетичних порушень, скорочення середньої тривалості життя. У зв'язку з цим виникла концепція [30, с.72] несумісності високих темпів промислового розвитку з охороною навколишнього середовища. Без охорони навколишнього середовища може бути серйозно порушений процес виробництва і споживання людиною матеріальних благ. Це потребує впровадження в процес виробництва новітніх технологій, які дозволяють збалансувати виробництво і споживання без шкоди навколишньому середовищу. Тобто виникає необхідність формування нової концепції розвитку промисловості, яка передбачає перш за все збільшення частки високотехнологічних галузей, які виробляють продукції із високою доданою вартістю і є найменшими забруднювачами навколишнього середовища. Є, а тут немає логічного завершення.

Висновки. Таким чином, для дослідження глобальної мети існування й розвитку міст недостатньо застосовувати тільки окремо взяті соціальний, економічний або екологічний підходи. Для того, щоб зрозуміти феномен міста, необхідним є комплексний системний аналіз, який дозволяє його охарактеризувати у всій сукупності взаємозв'язків з іншими складовими суспільства, а також трактувати місто як організм (живу систему), що має законодавчо визначений статус і являє собою складну територіально-економічну систему, яка характеризується особливостями поведінки, трудови-

ми навичками і стилем життя його мешканців.

Разом з цим у системному аналізі місто представляється як сфера кооперування людей, що забезпечує більш ефективне виробництво завдяки застосуванню переваг поділу праці. За такого методологічного підходу до розгляду міста формуються наукові уявлення про особливості його функціонування та управління, що дозволяють виокремити чинники економічного зростання як регіонів, так і країни в цілому.

Сучасне місто повинно формуватися й управлятися як єдина система на основі процесів неоіндустріалізації, які передбачають стрімкий розвиток наукомістких галузей та є «двигунами» неоіндустріальної економіки й розуміння того, що ефективність економіки міста вимірюється не тільки шляхом обсягу створеного валового продукту та продуктивністю праці, а й показниками рівня задоволеності життя населення, якості життя та саморозвитком особистостей впродовж всього життя.

Література

1. Джекобс Дж. Смерть и жизнь больших американских городов *The Death and Life of Great American Cities* / Дж. Джекобс; пер. Леонид Мотылев. – М. : Новое издательство, 2011. – 460 с.
2. Вебер М. История хозяйства. Город / М. Вебер пер. с нем.; под ред. И. Гревса ; коммент. Н. Саркитова, Г. Кучкова. – М. : КАНОН-пресс-Ц ; Кучково поле, 2001. – 576 с.
3. Леш А. Географическое размещение хозяйства / А. Леш. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1959. – 455 с.
4. Perroux F. *L'Économie du XXe siècle*, Presses universitaires de Grenoble, 1961. – 814 p.
5. Тюнен И. Г. Изолированное государство / И. Г. Тюнен ; [пер. Е. А. Торнеус ; под ред. А. А. Рыбникова]. – М. : Экономическая жизнь, 1926. – 321 с.
6. Бабаев В. М. Управление мським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В. М. Бабаев. – Х. : Магістр, 2004. – 204 с.
7. Балик Т. В. Управление конкурентоспособностью міста / Т. В. Балик // Коммунальное хозяйство городов. – 2010. – №92. – С. 11–19.
8. Бойко-Бойчук О. В. Проблеми міста як підгрунтя ефективного управління його розвитком / О. В. Бойко-Бойчук // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – № 1(35). – 9 с. – Режим доступу до публікації: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu/2009_1/doc/3/01.pdf.
9. Дмитрук О. Ю. Методика ландшафтного аналізу урбанізованих територій (на прикладі міста

- Києва): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук : спец. 11.00.11 / О. Ю. Дмитрук; Київський університет ім. Т. Шевченка. – К., 1993. – 38 с.
10. Карлова О. Вплив генезису на конкурентоспроможність міст / О. Карлова // Економічні науки: Зб. наук. праць Черкас. держ. технолог. ун-ту. Вип.13. – Черкаси, 2005. – С. 249–252.
 11. Лисяк Н. М. Регулювання економічних відносин міста і приміської зони: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / Н. М. Лисяк; Ін-т регіон. досл. НАН України. – Львів, 2009. – 20 с.
 12. Мамонова О. П. Социально-культурные особенности малых исторических городов Центрального экономического района России: автореферат дис. ... кандидата географических наук: 25.00.24 / Олеся Петровна Мамонова. – Москва, 2003. – 23с.
 13. Саханенко С. Є. Теоретичні та організаційно-функціональні засади політичного управління містом в умовах самоврядування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / С. Є. Саханенко; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Д., 2005. – 40 с.
 14. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти / Ю. П. Шаров. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.
 15. Lynch K. A Theory of Good City Form // Cambridge, MIT Press, 1981. – С. 42–44.
 16. Architectural Association School of Architecture [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aaschool.ac.uk/>
 17. Andreas Schneider. General Rapporteur, «Media notice» // Congress ISOCARP, 2001, СН.
 18. Родченко В. Б. Міські комплекси України: чинники та умови організації регулювання соціально-економічного розвитку : моногр. / В. Б. Родченко; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 404 с.
 19. Stamp L. D. Glossary of Geographical Terms» / L. D. Stamp. – N. Y., 1961.
 20. Берджесс Э. У. Рост города: введение в исследовательский проект / Э. У. Берджесс // Социальные и гуманитарные науки. Сер. 11. Социология. – 2000. – № 4. – С. 122–136.
 21. Старостіна А. Сутність та практичне значення застосування методик конструювання категоріального апарату економічної науки (на прикладі понять «глобалізація» та «підприємницький ризик» / А. Старостіна, В. Кравченко // Вісник Київського університету ім. Шевченка. Економіка. – 2011. – №128. – С. 5–10.
 22. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: монография / С. В. Богачев, М. В. Мельникова, А. А. Лукьянченко и др.; НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
 23. Осітнянко А. П. Планування розвитку міста: монографія / А. П. Осітнянко. – К. : КНУБА, 2001. – 379 с.
 24. Сіройч З. С. Демографічні та соціально-економічні проблеми розвитку міських агломерацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / З. С. Сіройч. – Київ, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dissertation.org.ua/080007/09szsd/>
 25. Хорев Б. С. Проблемы городов / Б. С. Хорев. – М. : Изд-во Мысль, 1975. – 312 с.
 26. Лаппо Г. М. География городов с основами градостроительства / Г. М. Лаппо. – Москва : Изд-во МГУ, 1969. – 184 с.
 27. Універсальний словник-енциклопедія / [гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович]. – [2-ге вид., доп.]. – Київ : ПВП Всеуито, 2001; Львів : ЛДКФ Атлас, 2001. – 1575 с.
 28. Spiro Kostof. The City Shaped: Urban Patterns and Meanings Through History // Penguin. – Boston, 1991. – P. 37–41.
 29. Туркина В. Г. Город как самоорганизующаяся нелинейная структура / В. Г. Туркина // Известия Саратовского университета. – 2008. – Т. 8. Сер. Философия. Психология. Педагогика, вып. 2. – С. 62–66.
 30. Шibaков В. Г. Город как сложная эколого-социально-экономическая система / В. Г. Шibaков, Л. В. Котляр, И. А. Шibaкова // Фундаментальные исследования. – 2004. – № 5. – С. 71–72.

ЕВОЛЮЦІЯ ВЗГЛЯДОВ ОТНОСИТЕЛЬНО ТРАКТОВАНИЯ ПОНЯТИЯ «ГОРОД»

В. В. Буряк, аспірант, ГВУЗ «Запорозький національний технічний університет»

В статті досліджується еволюція поглядів стосовно поняття «город». Охарактеризовані підходи к определению сущности понятия «город», а именно: социальный, философский, системный, с позиции государственного управления, правовой, исторический, управленческий, функциональный, экономический, географический, экономико-географический, комбинированный. Доказана необходимость рассмотрения понятия «город» с точки зрения теории систем. На основе использования подхода к конструированию категорий дано определение понятия «город». Определены критерии к классификации городов. Выделены и проанализированы понятия «промышленный город» и выделены его критериальные признаки.

Ключевые слова: административно-территориальная единица, город, модель города, развитие, полюс роста, промышленный город, система, социальная система.

EVOLUTION OF INTERPRETATION OF «CITY» CONCEPT

V. V. Buryak, Post-graduate student, SHEI «Zaporizhzhya National Technical University»

The evolution of views on the concept of «city» is researched. The approaches to definition of essence of the concept of «city» are characterized, namely: social, philosophical, and systems, from the perspective of public administration, legal, historical, administrative, functional, economic, geographic, geographic, and combined one. The necessity to consider the concept of «city» from the point of view of systems theory is proved. Usage-based approach to designing the categories the definition of the concept «city» is determined. The criteria for the classification of cities are determined. The concept of «industrial city» and its criteria features are identified and analyzed.

Keywords: administrative-territorial unit, city, model city, development, growth pole, industrial city, system, social system.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Прушківським В. Г. Надійшла до редакції 4.06.16 р.